

Могіла В. С.,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ (ЗА ПЕРСПЕКТИВНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ)

ISSUES OF PROVING THE NECESSITY OF CONDUCTING A SEARCH (ACCORDING TO PERSPECTIVE CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION)

У статті розглянуто проблемні питання доказування необхідності проведення обшуку за кримінальним процесуальним законодавством з урахуванням змін, унесених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року. Указано, що формулювання п. 8 ч. 3 ст. 234 Кримінального процесуального кодексу України можуть бути ефективно реалізовані без шкоди для досягнення завдань досудового розслідування в тих випадках, коли немає ризику знищення, приховування, відчуження об'єктів; коли такий ризик є, цей механізм зводить нанівець ефективність майбутнього обшуку. Винятку для відшукування знаряддя кримінального правопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу, недостатньо, адже не враховано можливий пошук інших об'єктів, які можуть мати ознаки речових доказів; не враховано також специфіку обшуку в разі необхідності вилучення об'єктів, які, згідно зі ст. 162 Кримінального процесуального кодексу України, містять охоронювану законом таємницю.

Ключові слова: обшук, клопотання слідчого, прокурора, доказування, слідчий суддя, пропорційність втручання.

В статье рассмотрены проблемные вопросы доказывания необходимости проведения обыска по уголовному процессуальному законодательству с учетом изменений, внесенных Законом Украины «О внесении изменений в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины, Гражданский процессуальный кодекс Украины, Кодекс административного судопроизводства Украины и другие законодательные акты» от 3 октября 2017 года. Указано, что формулировки п. 8 ч. 3 ст. 234 Уголовного процессуального кодекса Украины могут быть эффективно реализованы без ущерба для достижения задач досудебного расследования в тех случаях, когда нет риска уничтожения, сокрытия, отчуждения объектов; когда такой риск есть, этот механизм сводит на нет эффективность будущего обыска. Исключения для отыскания оружия уголовного преступления, предметов и документов, изъятых из оборота, недостаточно, ведь не учтен возможный поиск других объектов, которые могут иметь признаки вещественных доказательств; не учтена также специфика обыска при необходимости изъятия объектов, которые, согласно ст. 162 Уголовного процессуального кодекса Украины, содержат охраняемую законом тайну.

Ключевые слова: обыск, ходатайство следователя, прокурора, доказывание, следственный судья, пропорциональность вмешательства.

The article is dedicated to the examination of issues concerning proving the necessity of conducting a search according to criminal procedural legislation with amendments made by the Law of Ukraine 'On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Justice of Ukraine and other legislative acts' of October 3, 2017. It is stated that wording of Art. 234 (3-1) of the CPC of Ukraine could be effectively applied without harm to the pre-trial investigation in cases when there is no risk of destruction, concealment, alienation of objects; when the risk is present then the mechanism nullifies the effectiveness of the future search. The exception set out in the Law for an object of a criminal offense, items and documents seized from circulation is not enough as a possible search of other objects that may have characteristics of physical evidence is not taken into account nor the specific nature of the search if necessary to seize the objects that according to the Art. 162 of the CPC consist of secrets protected by law.

Key words: search, motion of investigator (prosecutor), proving, investigative judge, proportionality of intervention.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року внесені істотні зміни щодо нормативної регламентації обшуку як слідчої (розшукової) дії, зокрема в новій редакції викладено ст. ст. 234, 236 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України. Разом із тим окремі положення цих змін можуть призвести до складнощів під час мотивування клопотання про обшук, зниження потенційної ефективності цього засобу збирання та перевірки доказів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі питання доказування під час складання та розгляду клопотання про обшук досліджувалися в публікаціях Ю. Аленіна, О. Білоуса, А. Бондюка, І. Гловюк, Т. Ільєвої, І. Канфуї, О. Капліної, С. Карпушина, О. Керевича, О. Комарницької, М. Комарової, О. Копіци, М. Макарова, О. Марочкіна, Н. Моргун, О. Музиченка, Д. Орлика, Д. Пешого, Л. Удалової та ін., проте на основі перспективного кримінального процесуального законодавства ще системно не аналізувалися.

Метою статті є науковий аналіз положень КПК України щодо доказування необхідності проведення обшуку (в редакції Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу

України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року), виявлення можливих проблем реалізації та формулювання пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Частина 1 ст. 234 КПК України, як і раніше, передбачає мету обшуку як виявлення й фіксацію відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке здобує в результаті його вчинення, а також установлення місцезнаходження розшукуваних осіб; тобто не виправлено недоліки норми, пов'язаної зі штучним обмеженням ґносеологічного спрямування цієї слідчої (розшукової) дії невказанням на встановлення місцезнаходження трупів або їх частин, а також майна, яке може бути використане для забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, конфіскації, спеціальної конфіскації.

Вимоги до клопотання слідчого, прокурора уточнено в частині вказання індивідуальних або родових ознак речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, а також їх зв'язку з учиненням кримінальним правопорушенням. Варто відмітити, що в узагальненні судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи вказується, що слідчим суддею необхідно відмовляти в задоволенні клопотань про обшук, які не містять відомостей про конкретні речі, документи, а також осіб, яких планується відшукати. Слідчі судді обґрунтовано відмовляють у задоволенні клопотань про обшук, якщо в цих клопотаннях конкретно не визначено речі, які планується відшукати шляхом проведення обшуку [1]. У цій частині законодавством обґрунтовано уточнено можливість зазначення в клопотанні не тільки індивідуальних, а й родових ознак речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, бо не завжди, особливо на початковому етапі досудового розслідування, є можливість вказати індивідуальні ознаки. Правильніше в клопотанні робити логічний наголос на їх зв'язку із учиненням кримінальним правопорушенням, тим більше, що саме це необхідно довести слідчому судді, враховуючи положення п. п. 2 і 3 ч. 5 ст. 234 КПК України.

Крім того, вимоги до клопотання уточнено таким положенням: «... обґрунтування того, що доступ до речей, документів або відомостей, які можуть у них міститися, неможливо отримати органом досудового розслідування у добровільному порядку шляхом витребування речей, документів, відомостей відповідно до частини другої статті 93 цього Кодексу, або за допомогою інших слідчих дій, передбачених цим Кодексом, а доступ до осіб, яких планується відшукати, – за допомогою інших слідчих дій, передбачених цим Кодексом. Зазначена вимога не поширюється на випадки проведення обшуку з метою відшукування знаряддя кримінального пра-

вопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу». Із цього приводу О. Дроздов та О. Дроздова звертають увагу, що за новим КПК України слідчий зобов'язаний попередньо запитати, чи надасть особа, щодо якої планується проведення обшуку, необхідну річ (п. 8 ч. 3 ст. 234 КПК України). Письмова відмова особи змінами до КПК України не передбачена, проте системний аналіз положень статті дає змогу зробити висновок, що така форма відмови є необхідною для обґрунтування доводів у клопотанні про проведення обшуку. Після отримання відмови особи в добровільному порядку надати річ слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке розглядається в суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора (ч. 4 ст. 234 КПК). На їхню думку, за час розгляду клопотання слідчим суддею особа, у власності якої знаходиться необхідна слідству річ, буде мати достатньо часу для того, щоб знищити дискредитуєчий її предмет, що може стати наслідком закриття щодо неї досудового провадження [2]. Із цим варто повністю погодитися. У такому вигляді обшук набуває ознак тимчасового доступу до речей і документів, проте і іншим правовим режимом вилучених об'єктів. Звернемо увагу, що у Звіті щодо оцінки впровадження Кримінального процесуального кодексу України вказано: необхідне проведення проведення обшуку, замість отримання тимчасового доступу до речей і документів або інших подібних заходів, суперечить принципу пропорційності, представленому в ст. 8 Європейської конвенції, у випадках, коли такий обшук суперечить праву на повагу до приватної власності, сімейного життя й іншим правам на невтручання в приватне життя (п. 102); необхідно розробити сталу судову практику, яка наголошуватиме на дотриманні принципу пропорційності та створюватиме юридичні перешкоди використанню обшуку замість інших заходів, передбачених Кодексом, які не настільки зачіпають право на невтручання у приватне життя (п. 103) [3].

У тих випадках, коли немає ризику знищення, приховування, відчуження об'єктів, такий порядок з урахуванням ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, прецедентної практики ЄСПЛ, засади пропорційності видається логічним. Проте, коли такий ризик є, цей механізм зводить нанівець ефективність майбутнього обшуку. Виняток, установлений для випадків проведення обшуку з метою відшукування знаряддя кримінального правопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу, не рятує ситуацію, адже не йдеться про інші об'єкти, які можуть мати ознаки речових доказів: зберегли на собі сліди кримінального правопорушення або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності й інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок учинення кримінального правопорушення. Складно собі уявити ситуа-

цію їх добровільної видачі. Крім того, не враховано специфіку обшуку в разі необхідності вилучення об'єктів, які, згідно зі ст. 162 КПК України, містять охоронювану законом таємницю.

Тому під час мотивування клопотання доцільно враховувати п. 18 Листа ВССУ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 № 223-559/0/4-13, у якому звернено увагу на те, що, беручи до уваги зміст положень ч. 1 ст. 86, ч. 2 і 3 ст. 93 КПК України, застосування стороною кримінального провадження такого способу збирання доказів, як вилучення речей чи документів (ч. 7 ст. 163 КПК України) під час отримання доступу до речей і документів, може здійснюватися в таких випадках: 1) особа, у володінні якої знаходяться речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи; 2) речі та документи, відповідно до ст. 162 КПК України, містять охоронювану законом таємницю, і таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення. В інших випадках сторона кримінального провадження може вилучити й отримати речі або документи за умови їх добровільного надання володільцем без застосування процедури, передбаченої главою 15 КПК України, та обґрунтувати в клопотанні, що є підстави вважати, що особа не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи, що свідчить про «неможливість отримати органом досудового розслідування в добровільному порядку».

Клопотання про обшук розглядається в суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора, проте, у яких випадках який із цих учасників має брати участь, знову ж не конкретизовано. Не встановлено режим розгляду клопотання, хоча в літературі обґрунтовано зверталася увага на необхідність закритого судового засідання [4, с. 128; 5, с. 603]. Відмітимо, що в Листі ВССУ щодо окремих питань здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю в кримінальному провадженні від 16.06.2016 відзначено, що загальний принцип щодо гласності й відкритості судового провадження, з огляду на системний аналіз ст. 27 КПК України, а також з урахуванням місця норми, яка передбачає пріоритетне право бути присутніми під час судового засідання представників ЗМІ, у структурі КПК України, зокрема в частині, що стосується присутності інших, окрім конкретно визначених процесуальним законом осіб, розповсюджується лише на судові засідання судового провадження та не застосовується на стадії досудового розслідування кримінального провадження, проте, виходячи зі змісту Листа, це роз'яснення поширено тільки на розгляд клопотань

щодо заходів забезпечення кримінального провадження, хоча правильно їх застосовувати й під час розгляду клопотань про обшук.

Частина 5 ст. 234 КПК України передбачає, що слідчий суддя відмовляє в задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що: 1) учинено кримінальне правопорушення; 2) відшукувані речі й документи мають значення для досудового розслідування; 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться в зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи; 5) за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування й вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також установа місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте та сімейне життя особи. Тобто передбачено елементи локального предмета доказування. При цьому ч. 5 ст. 234 КПК України щодо предмета доказування неповністю корелюється з ч. 3 цієї самої статті, адже не вказує на доказування місцезнаходження розшукуваних осіб.

Із цих елементів найбільш складним для доказування є останній, оскільки п. 5 ч. 5 ст. 234 КПК України передбачена необхідність оцінювання необхідності й пропорційності втручання в особисте та сімейне життя особи, оцінка чому має даватися передусім із позиції практики тлумачення ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод Європейським судом з прав людини. У справі «Ратушна проти України» Суд нагадав, що, коли держави вважають за необхідне вдаватися до таких заходів, як обшуки житлових приміщень, з метою отримання доказів факту вчинення правопорушень, Суд буде оцінювати, чи були підстави, наведені для виправдання таких заходів, відповідними та чи було дотримано принцип пропорційності. Суд також вивчатиме наявність у національному законодавстві ефективних гарантій від зловживань і свавілля та перевіряти, як ці гарантії працюють в окремому випадку, який розглядається. Критерії, які доцільно брати до уваги в цьому контексті (але не обмежуватись ними), – це спосіб та обставини, за яких ухвалено постанову про проведення обшуку, інші докази, доступні на той час, а також зміст та обсяг постанови. При цьому особлива увага має приділятися гарантіям, застосованим з метою обмежити розумними рамками вплив цього заходу [6]. Суд також вивчає наявність у національному законодавстві ефективних гарантій від зловживань і свавілля, а також перевіряє, як ці гарантії використовували у справі, що розглядається [7].

У справі «Бук проти Німеччини» ЄСПЛ зазначив, що поняття «необхідність» означає, що втручання відповідає нагальній суспільній потребі, тобто що воно є пропорційним переслідуваній законній меті. З'ясовуючи, чи було втручання «необхідним у демократичному суспільстві», Суд бере до уваги певну

свободу розсуду, якою володіють договірні держави. Проте винятки, передбачені п. 2 ст. 8 Конвенції, мають тлумачитися вузько, а необхідність у їх застосуванні має бути переконливо встановлена. Що ж стосується, зокрема, обшуків приміщень і виїмки, то Суд неодноразово постановляв, що договірні держави можуть за необхідності вдаватися до таких дій з метою отримати докази на підтвердження факту вчинення певних правопорушень. Суд оцінюватиме, чи підстави, наведені на обґрунтування проведення обшуку житла та виїмки з нього, були належними й достатніми і чи принцип пропорційності був дотриманий. Що ж до останнього пункту, то Суд, по-перше, повинен переконатися, що у відповідному національному законодавстві й на практиці особи забезпечені належними гарантіями від зловживань. По-друге, Суд повинен розглянути обставини кожної справи, щоб з'ясувати, чи в конкретній справі відповідне втручання було пропорційним цілі, яку воно переслідувало. Критерії, які Суд враховує під час з'ясування останнього питання, – це тяжкість правопорушення, у зв'язку з яким проводилися обшук і виїмка, обставини, за яких ухвалено відповідну постанову, зокрема наявність інших доказів на той момент, зміст і обсяг постанови, статус приміщення, яке підлягало обшуку, заходи, вжиті з метою обмежити в розумних рамках вплив обшуку й можливі наслідки для репутації особи, в приміщенні якої ці дії здійснювалися [8].

Відповідно, обґрунтовуючи слідчому судді те, що «за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування й вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також установа місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте та сімейне життя особи», необхідно здійснити оцінювання доказів наявності обставин: обґрунтованості підозри в учиненні кримінального правопорушення, тяжкість якого вимагає інтрузивного заходу отримання інформації; можливість досягнення мети обшуку (у значенні знаходження розшукуваних осіб, речей і документів у конкретному житлі чи іншому володінні); значення речей і документів для кримінального провадження; можливість отримання інформації іншими способами, у тому числі від інших фізичних або юридичних осіб, без ризику її втрати; стосунок особи, у житлі чи іншому володінні якої проводиться обшук, до кримінального провадження. При цьому варто повністю погодитися з М.І. Хавронюком, що всі ці положення закону не відповідають принципу юридичної визначеності, оскільки не мають чітких критеріїв (як обґрунтувати очевидне? що є пропорційним, а що – ні? які обставини є новими?). Тому, як би належно не було зроблено обґрунтування, слідчий суддя завжди може визнати його недостатнім. Проте в більшості випадків несподіваність як одна з тактичних властивостей обшуку втрачається разом із доказами [9].

Тягар доказування обставин, передбачених ч. 4 ст. 3 і 5 ст. 234 КПК України, покладається на слідчого,

прокурора, який звернувся з клопотанням; при цьому тягар доказування варто розуміти як положення, коли особа намагається довести, аргументувати свою позицію, надає для цього докази, бере участь у їх дослідженні та доведенні їх переконливості, а в тому випадку, коли довести свою позицію особі не вдається, настають несприятливі наслідки – суд не погоджується з наведеними доводами й ухвалює інше рішення [10, с. 289]. Тобто тягар доказування під час розгляду клопотання можна визначити як правило, згідно з яким слідчий, прокурор обґрунтовують належними, допустимими та достовірними доказами, сукупність яких є достатньою для прийняття процесуального рішення, необхідність, доцільність та ефективність проведення запланованого обшуку. Про розподіл тягара доказування в цьому випадку йтися не може, адже інші учасники кримінального провадження не беруть участі в розгляді клопотання. Обов'язок доказування покладається в цьому випадку на слідчого суддю, який, як доведено в літературі, є суб'єктом доказування в стадії досудового розслідування [11].

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна систематизувати такі проблемні питання доказування необхідності проведення обшуку (в редакції Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року) та пропозиції щодо їх вирішення:

1. Формулювання п. 8 ч. 3 ст. 234 КПК України можуть бути ефективно реалізовані без шкоди для досягнення завдань досудового розслідування в тих випадках, коли немає ризику знищення, приховування, відчуження об'єктів; коли такий ризик є, цей механізм зводить нанівець ефективність майбутнього обшуку. Винятку для відшукування знаряддя кримінального правопорушення, предметів і документів, вилучених з обігу, недостатньо, адже не враховано можливий пошук інших об'єктів, які можуть мати ознаки речових доказів; не враховано також специфіку обшуку в разі необхідності вилучення об'єктів, які, згідно зі ст. 162 КПК України, містять охоронювану законом таємницю.

2. Необхідно обґрунтовувати в клопотанні, що є підстави вважати, що особа не здійснить передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи, що свідчить про «неможливість отримати органом досудового розслідування в добровільному порядку».

3. Обґрунтовуючи слідчому судді те, що «за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування й вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також установа місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте та сімейне життя особи», необхідно здійснити оцінювання доказів наявності обставин: обґрунтованості

підозри в учиненні кримінального правопорушення, тяжкість якого вимагає інтрузивного заходу отриманні інформації; можливість досягнення мети обшуку (у значенні знаходження розшукуваних осіб, речей і документів у конкретному житлі чи іншому володінні); значення речей і документів

для кримінального провадження; можливість отримання інформації іншими способами, у тому числі від інших фізичних або юридичних осіб, без ризику її втрати; стосунок особи, у житлі чи іншому володінні якої проводиться обшук, до кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи. URL: <http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%9E%D0%B1%D1%88%D1%83%D0%BA%20%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%D0%B9.doc>.
2. Дроздов О., Дроздова О. Аналітичний огляд окремих змін до Кримінального процесуального кодексу України, прийнятих Законом № 2147-VIII. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8eb4f3b02533a3c0ed03_file.pdf.
3. Звіт щодо оцінки впровадження Кримінального процесуального кодексу України. URL: <https://rm.coe.int/168044f56b>.
4. Удалова Л.Д., Білоус О.В. Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи у досудовому кримінальному провадженні. Київ: КНТ, 2015. 180 с.
5. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 712 с.
6. Рішення Європейського суду з прав людини «Ратушна проти України» (Заява № 17318/06). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_821.
7. Рішення Європейського суду з прав людини «Багієва проти України» (Заява № 41085/05). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_b65.
8. Рішення від 28 квітня 2005 р. у справі «Бук проти Німеччини». URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/81b1cba59140111fc2256bf7004f9cd3/3b61feb66ff9a28ec22574f6005436c3?OpenDocument>.
9. Хавронюк М. Сім страхів латентних злочинців. URL: <http://racurs.ua/ua/1817-sim-strahiv-latentnyh-zlochynciv>.
10. Кримінально-процесуальне право України: підручник / за заг. ред. Ю. П. Аленіна. Харків: ТОВ «Одісей», 2009. 816 с.
11. Гловюк І.В. Слідчий суддя у кримінально-процесуальному доказуванні. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ChaaU_2013_3_8.